

Militaire Spectator.

Zondag, den 6^{den} Januarij.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & Comp. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

IETS OVER DE OPWEKKING VAN ZEDELIJKE KRACHT

IN HET

Nederlandsch Leger.

Te regt spreekt men, wanneer het er op aankomt, om de strijdkracht eens legers te bepalen, van *zedelijke kracht*, van *moraliteit* des soldaats, welke niet minder dan de talrijkheid der benden en de doelmatige inrigtingen van het materieel, hoop op overwinning geeft. Men schrijft aan haar toe, de wonderen, welke door kleine legermagten zijn uitgerigt, dáár, waar dezelve door eene groote overmagt schenen verpletterd te zullen worden: en men kan het ter eere van vele schrijvers over de krijgs-wetenschappen zeggen, dat zij de aandacht hunner lezers wel ernstig op dezelve vestigen. Het zal derhalve niet oneigenaardig voorkomen, om thans kortelijk na te gaan, wat men door deze woorden verstaan moet, en hoe de zaak zelve in ons Nederlandsch leger kan worden bevorderd.

Wanneer men spreekt van de zedelijke en lichamelijke (*morele* en *physieke*) krachten eens legers, zoude men tot de laatste moeten brengen: het getal, de sterkte, vlugheid en gehardheid der soldaten; hunne bekwame uitrusting, de menigte en doelmatige inrigting van wapenen en geschut, de deugdzaamheid der paarden, en wat dies meer zij; tot de eerste, de bekwaamheid der bevelhebbers, de geoefendheid der soldaten, en vooral beider onwrikbaren wil, om alle krachten en vermogens in te spannen, wanneer men ongemakken verduren of strijden moet. Meer bepaaldelijk verstaat men gewoonlijk onder de zedelijke kracht des legers: dien vasten wil, om aan zijne bestemming te voldoen, of met andere woorden, den moed, de onverschrokkenheid van bevelhebbers en onderhoorigen.

Wat deze vermogen, behoeft hier niet breed betoogd te worden: de geschiedenis geeft er te veel bewijzen van, en vooral de Nederlander kan er niet onkundig van zijn, wat geringschijnende physieke krachten kunnen uitrigten, wanneer dezelve ten dienste staan van onversaagde helden; - dan de hulpmiddelen tot opwekking derzelve leveren eene nuttige stof van beschouwing.

De ware heldenmoed komt voort uit het gevoel van de verpligting, om ligchaams-smart en zelfs den dood te verachten, wanneer er geleden of gestreden moet worden: en tot opwekking van dit gevoel werken vele middelen zamen, welke voor een gedeelte in de hand des veldheer, voor een groot deel in het karakter, en in de denkwijze van de krijgslieden zijn gelegen. Groot en edel is de roeping des veldheers, om deze zedelijke kracht bij zijne soldaten op te wekken; ja zelfs zoude ik niet schroomen te zeggen, dat hierin het genie der grootste mannen zich van zijne luisterrijkste zijde heeft doen kennen.

Wanneer wij nu de geschiedenis van den krijg gadeslaan, bemerken wij dat zij, die daarin uitblonken, er steeds op uit zijn geweest om op hunne onderhoorigen dus te werken: door eerstelijk dezen vertrouwen in te boezemen op hunne kunde en onverschrokkenheid, maar vooral ook door zich steeds ^{te} rigten naar den eigendommelijken aard derzelve. Ten bewijze hiervan strekken de menigvuldige aanspraken der Grieksche en Romeinsche veldheeren, welke de ouden met zoo veel zorg hebben beschreven, en steeds als voorbeelden van echte welsprekendheid zullen dienen, en zoo vele denkstukken als ons desaangaande uit de volgende eeuwen zijn bewaard gebleven.

Ik zal het niet wagen in deze schets dit onderwerp volledig te behandelen, maar wilde eenige aanmerkin-

gen in het midden brengen aangaande ééne drijfveer, welke bij de meeste volken eene bron van heldenmoed is geweest, en door de grootste veldheeren uit alle eeuwen zoo nuttig is gebruikt, ter bereiking van hun verheven doel; - ik bedoel het godsdienstig gevoel der soldaten.

Vooraf maak ik eene aanmerking, om niet verkeerd begrepen te worden: ik bedoel hier geenszins - wanneer ik mij op de geschiedenis beroep - den invloed dien de godsdienst heeft gehad in de oorlogen, welke nitsluitend ter verdediging of voortplanting van godsdienstige begrippen zijn gevoerd, zoo als vele oorlogen der Mahomedanen, de kruistogten, de strijd van *Jan van Leyden*, en andere meer; want in deze alle was het de dweepzucht, welke de hartstogten opwekte, welke dikwijls buitensporige dapperheid veroorzaakt heeft, doch waaraan ware godsdienstigheid vreemd was. Dan ter zake: Reeds voor dat wij de oorzaken er van opgespoord hebben, en hebben nagegaan, hoe zulks in den aard der zaak ligt, treft ons de groote kracht, welke de ouden van hunne nog bekrompene godsdienstige denkbeelden ontleenden. Voor den uittocht hunner strijders moesten de Goden worden geraadpleegd; was er een gevaarlijk feit te ondernemen, eerst werd de hulp der godheid ingeroepen en een gunstig gewaand voortteeken maakte de dapperen onverwinnlijk. Bij Grieken en Romeinen herinnerde de aanvoerder zijne bende aan de tempels der Goden en de altaren hunner huisgoden, welker bescherming op hen rustte, en hij deed hun tevens gevoelen, dat de Goden hen zouden bijstaan, wanneer zij zich moedig kweten. Voorzeker stond de godsdienst bij deze volken op lageren trap: doch er was tevens iets in, hetwelk medewerkte om haar dien magtigen invloed te verschaffen, waardoor zij den staat zoo heilzaam was: namelijk, er bestond een onafscheidelijk verband tusschen godsdienst en vaderland, en de heiligheid der eerste deelde zich aan het laatste mede: de eenvoudigere volkstammen kenden geene heiligheid dan die van de godsdienst werd ontleend, maar daarom was ook bij hen al wat den menschen achtbaar is, den Goden geheiligd; het vaderland boven al, het welk te verraden heiligschennis was; voorts de tempels der Goden, de muren hunner steden, hunne raadzaalen, de graven der voorouderen, de voorportalen hunner woningen, het was alles heilig; en de eenvoudige belijders van de godsdienst geloofden, dat de Goden, wien dit alles geheiligd was, gewisselijk de verdedigers van hetzelfde zouden

ondersteunen. Zoo lang de oude volken dit voorvaderlijk geloof vasthielden, hebben hunne veldheeren er hen bij elken veldslag aan herinnerd, en ter zegepraal geleid.

Het lag in den aard der godsdienstige begrippen van de ouden, welke meer afzonderlijk aan elken staat eigen waren, dat bij hen alles, wat in het belang van den staat gedaan werd, ook gerekend werd den Goden van den staat ter harte te gaan: en wij behoeven niet te betoogen, welke aanmerkelijke verandering het christendom deswege in de denkwijze der volken heeft daargesteld, toen hetzelfde alom predikte, dat dezelfde Godheid over de gansche aarde moet geëerbiedigd worden, en dat hare goedheid zich over alle volken uitstrekt. Van toen af hield bij de natiën de gedachte op, dat de hunnen staat eigene Goden slechts een band voor volksgenooten daarstelde en haar ook met uitsluiting van alle andere zouden doen zegevieren, en de verlichte denkwijze won veld, dat Franschman zoowel als Duitscher of Nederlander Gode welgevallig en door zijnen bijstand verwinnaar kan zijn.

En evenwel behoudt de godsdienst eene groote kracht, en blijft zij eene vermogende prikkel tot heldenmoed; en daar wij zeiden op Nederland het oog te hebben, willen wij trachten, dit uit Nederlandsche beginsels aan te toonen.

Er bestonden in onzen staat oorzaken, welke der godsdienst bijna evenveel staatkundig gewigt gaven als wij zulks in de oude staten opmerken, hoezeer ook de begrippen zelve mogen verschillen. De opstand der Nederlanden had tot deszelfs doel, staatkundige en godsdienstige vrijheid; en ofschoon het eerste verbond der edelen (1566) slechts sprak van de handhaving der oude privilegiën, openbaarde zich reeds duidelijk in 1572, na het verbond van Holland en Zeeland, en nog onloochenbaarder na de sluiting der Unie van Utrecht, dat het niet minder om de vestiging der pas ontlokene hervorming in Nederland, dan om 's lands privilegiën te doen was: van dien tijd af ontwaren wij dan ook (hetgeen buiten ons bestek ligt, uitvoeriger aan te wijzen) hoe godsdienst en staat innig aan elkander verknocht worden, en hoe onze voorvaderen in alle hunne handelingen beider belang onafscheidelijk achtten. In de eerste tijden, toen de hartstogten dikwijls tot woede waren opgewonden, was godsdienstijver vaak de eenige drijfveer der strijders voor onze vrijheid; en de groote menigte was tot de grootste opofferingen bereid, dewijl

zij streden voor hun geloof; van welke stemming der gemoederen de grondleggers van dezen staat het verstandigst gebruik hebben gemaakt. Doch, nadat de republiek was gevestigd en de hartstogten waren bedaard, zijn wij in staat om den eigendommelijken invloed op te merken, dien de godsdienst op alle staatszaken, en hetgene ons aangaat, op de manhafte verdediging des lands uitoefende. Ook toen nog, en zoolang de republiek zich groot heeft getoond, was het de godsdienst, die moed en kracht gaf, wanneer de grootste gevaren en overmagtige vijanden ons dreigden te vernietigen; waarvan de treffelijkste zeehelden, en de nagelaten schriften en gedenkstukken van staatslieden van beide partijen ons onloochenbare bewijzen opleveren: en het is gebleken, dat Nederlands goede ingezetenen, tot al wat zij voor het vaderland hebben over gehad, opgewekt en aangespoord zijn door hunne godsdienstige denkwijzen, welke zich in de bloeiende tijden der republiek in het volkskarakter heeft ingeweven.

Overwaardig zou het zijn, uit de krijgsgeschiedenis onzes lands, vooral die ter zee, dewijl onze landmagt om verschillende redenen langen tijd minder nationaal is geweest, proeven hiervan uit de omstandige verhalen der oude schrijvers op te zamelen: doch deze korte schets zal genoeg zijn, om te herinneren, hoe godsdienstigheid tot het wezen van het Nederlandsche volkskarakter behoort, en op te merken, hoe ongeoorloofd het zoude zijn deze waarheid te miskennen of te veronachtzamen in een tijdstip, waarin voor het eerst sedert eeuwen eene zoo nationale Nederlandsche landmagt vereenigd is.

Ik mag niet vergeten, eer ik hierover nog een woord zeg, kortelijk te herinneren, hoe de godsdienst, ook dan wanneer er niet voor leerbegrippen of derzelve vrije uitoefening gestreden behoefte te worden, ieder mensch en den Nederlander inzonderheid moed en volharding schenkt, ter vervulling van alle de zware verplichtingen van den krijgsman.

Ieder weet dat de christelijke godsdienst vele geboden geeft, in welke uitdrukkelijk de verplichtingen van onderdanen en burgers eener maatschappij vervat en ook op de verplichtingen van den krijgsman toepasselijk zijn. Het is daar: eer den Koning, wees der menschelijke ordeningen (s' lands wetten) onderdanig: de magt, die over u gesteld is, is van Gods wege: en de beoefening dezer lessen, benevens derzelve toepassing op burgerdeugd en heldenmoed, pleegden onze voorvaderen te putten uit de gewijde geschiedverhalen. Maar

ik bedoel hier nog iets meer: ik bedoel dat vermogen, hetwelk eene gezindheid, zoo als dezelve door de godsdienst wordt opgewekt, bezit, om den mantel eene held te vormen. Hij immers, die van derzelve waarheden doordrongen is, gelooft dat hij in elken kring, vooral wanneer hij door 's lands wet geroepen wordt, geplaatst is door de Voorzienigheid; hij weet dat hij daar naauwgezet alle zijne verplichtingen moet volbrengen, en dat, zoo hij zijn leven liever heeft dan zijn' plicht, hij zijne belijdenis onwaardig is; hij weet dat hij voor geen mensch mag vreezen in de uitoefening van zijnen plicht, al kostte hem dit het leven, en tevens, dat hij onder de leiding der Voorzienigheid blijft, zonder wier wil geen haar van zijn hoofd zal vallen. En indien het verlies des levens de zwaarste opoffering is, welke van den heldenmoed kan gevorderd worden, wat kan dan geschikter zijn om tot deze deugd op te leiden, dan de leer, welke de vrees des doods wegneemt, en wijst op een veel grooter geluk, dat hem wacht, die met alle zijne vermogens getracht heeft zijnen plicht te volbrengen? Die zoo gezind is, zal te vreden zijn met zijn sober deel, welgemoed al moet hij onder den ruwen hemel vertoeven, waakzaam op zijn post, blijmoedig zijnen plicht nakomen, om zijn geweten te voldoen, en er gaarne het brooze lijf aan wagen, wanneer ook dit van hem gevorderd wordt.

Het is derhalve kennelijk, dat dusdanige beginselen, welke hier, om vele redenen niet breeder konden ontwikkeld worden, diep in de gemoederen der Nederlanders geprent zijn, en ten allen tijde is het eene heerschende overtuiging geweest, dat de middelen van verdediging, tegen de aanrandingen van trotsche en najverige naburen, door den Albestuurder zouden worden gezegd, al scheen hunne zaak voor een oogenblik hoopeloos, welke overtuiging gewis niet weinig daardoor werd versterkt, dat onze voorvaderen bijna uitsluitend regtvaardige oorlogen hebben gevoerd, ter verdediging hunner heiligste regten en bezittingen. Dit laatste mag vooral niet uit het oog worden verloren, en geeft aanleiding, om meer bepaald op den eigendommelijken invloed der godsdienst op Nederlands verdedigers terug te komen.

Namelijk, uit het bovengezegde kan blijken, dat hij, die met godsdienstige beginselen vervuld is, zich in geen geval flauwhartig of moedeloos zal kunnen gedragen: maar wie ziet niet, dat er tot heldenmoed wat meer wordt vereischt? Het is ingenomenheid met de zaak, voor welke het uiterste moet gewaagd worden, welke alléén den verstandige kan aansporen tot die ongehoorde in-

spanning van krachten en opofferingen, zonder welke niemand den eernaam van held verdient. Indien deze zaak regtvaardig en edel is, voor vaderland, vrijheid en regten, dan neemt zij geheel den boezem in van den weldenkenden Nederlander, en dan ook zal hij, ondersteund door zijne van jongs af aangenomen godsdienstige beginselen, blijmoedig voor dit edele doel honger, kommer en doodsgevaar tarten, en, ondergeschikt aan zijne meerderen, stiptelijk elke dienst verrigten; en, gelijk de wijze bestuurders van Nederland, in de regtmatige verdediging van den staat, steeds met het beste gevolg gebruik van deze stemming der gemoederen hebben gemaakt, zal zulks met even gunstigen uitslag beproefd worden in de tegenwoordige omstandigheden, terwijl alle weldenkenden zoo diep overtuigd zijn, dat onze zaak de regtvaardigste is, voor welke ooit volk of vorst naar het zwaard hebben gegrepen.

Dewijl derhalve onze legermagt grootendeels bestaat uit burgers, die voor korteren of langeren tijd geroepen zijn tot de krijgsmagt, maar daarom niet ophouden hunne gehechtheid voor hunne burgerlijke betrekking te bewaren; en, voorzeker in Nederlandsche zeden opgevoed, het eigendommelijk Nederlandsch volkskarakter aan onze armée hebben medegedeeld: dewijl elke armée volgens derzelfs eigenaardigen geest moet geleid en opgewekt worden, zal men er iets grootsch van verwachten; dewijl eindelijk ook dit in het oog dient te worden gehouden, dat die begrippen, welke den zedelijken band eener maatschappij uitmaken, volstrekt moeten levendig gehouden worden bij eene legermagt, welker leden vroeger of later bestemd zijn om in den burgerlijken kring terug te keren; om deze, als de gewichtigste redenen, brengt eene wijze staatkunde mede, dat de godsdienstigheid in ons leger worde aangekweekt, als het voortreffelijkste middel ter opwekking van zedelijke kracht, als een waarborg voor krijgstucht en volharding, en eene bron van waren heldenmoed. De middelen daartoe aan te wijzen is buiten mijn bereik: maar elk dien zulk eene groote zaak ter harte gaat, zal voorzeker niet verwaarlozen om in zijnen kring zijn beste vermogens daartoe in te spannen, hetwelk, zoo het vruchteloos werd bevonden, een droevig voorsteek van 'slands ondergang zoude wezen.

BEKNOPT OVERZIGT

DER XDE AFDEELING VAN HET FRANSCHE REGLEMENT VOOR DE VELDDIENST.

Over de verkenningen.

Art. (104—114). Elke troepen-beweging, welke ten doel heeft het onderzoek, naar de stelling of bewegingen des vijands, of naar de topographische gesteldheid van het tooneel des oorlogs, is eene *verkenning*. Er bestaan drierlei soorten van verkenningen, namelijk: *dagelijksche*, *speciale* en *offensieve verkenningen*.

I Kapittel. *Dagelijksche verkenningen*. (1) Deze hebben de zekerheid van het leger, der kantonnementen, en die der voorgeschrevene posten ten doel, hoofdzakelijk om zich te overtuigen, of de vijand, door het terrein, of andere plaatselijke hindernissen begunstigd, zich voorbereidt of voorbereiden kan, om de posten, de kantonnementen of het leger te overvallen; of zijne voorposten versterkt of in beweging gezet zijn geworden en of ook iets bespeurd wordt, wat een marsch of de voorbereidselen van een gevecht aanduidt.

Deze soort van verkenningen hebben bij elke brigade plaats, en worden door den divisie-generaal—wanneer de brigaden vereenigd—of door den brigade-generaal—wanneer de brigaden op zich zelve liggen—bevolen en bepaaldelijk voorgeschreven. Dezelve kunnen echter ook—naar omstandigheden bevolen worden, door de kommandanten van hoofdposten; zij zijn alsdan echter van minder uitgestrektheid.

De afdeelingen, tot het doen dezer verkenningen bestemd, mogen niet talrijk zijn en bestaan—naar gelang van het terrein en naar gelang van den vijand, dien men voor zich heeft—uit infanterie of kavallerie; dáár, alwaar het noodig mogt zijn, uit beide wapenen vereenigd. Het veelvuldig doen dezer soort van verkenningen; hare sterkte—en de bepaling van den tijd, waarop en waarin ze moeten plaats hebben, hangen voornamelijk van de plaats en stelling, alwaar men zich bevindt en van de opstelling en de verwijdering van den vijand. Als algemeenen regel kan men intusschen aannemen, dezelve niet buiten noodzakelijkheid aan te wenden; dezelve nimmer op vast bepaalde uren te beginnen, en dezelve nimmer een en denzelfden weg te doen inslaan. In open en vlak terrein kunnen ze door kavallerie alleen, in doorsneden terrein door infanterie, zoo mogelijk met bijvoeging van eenige ruiters geschieden.

De bij deze verkenningen in acht te nemen voorzigtigheidsmaatregelen, bestaan voornamelijk, om van de hoofdposten afgerekend, van afstand tot afstand, ordonnancen, (zoo mogelijk beredene) achter te laten, om des vereischt zoo schielijk mogelijk *berigten* te kunnen afzenden; zich niet onnoodig in gevechten of schermutselingen in te laten, maar integendeel met voorzigtigheid te marcheren; eene aan de sterkte van de—tot verkenning afgezondene—afdeeling geëvenredigde voorhoede, 200 passen vooruit te doen marcheren; in deze voorhoede goed beredene, tot deze dienst eschikte en zoo mogelijk

(1) Of wel, veldontdekkingen.

spanning van krachten en opofferingen, zonder welke niemand den eernaam van held verdient. Indien deze zaak regtvaardig en edel is, voor vaderland, vrijheid en regten, dan neemt zij geheel den boezem in van den weldenkenden Nederlander, en dan ook zal hij, ondersteund door zijne van jongs af aangenomen godsdienstige beginselen, blijmoedig voor dit edele doel honger, kommer en doodsgevaar tarten, en, ondergeschikt aan zijne meerderen, stiptelijk elke dienst verrigten; en, gelijk de wijze bestuurders van Nederland, in de regtmatige verdediging van den staat, steeds met het beste gevolg gebruik van deze stemming der gemoederen hebben gemaakt, zal zulks met even gunstigen uitslag beproefd worden in de tegenwoordige omstandigheden, terwijl alle weldenkenden zoo diep overtuigd zijn, dat onze zaak de regtvaardigste is, voor welke ooit volk of vorst naar het zwaard hebben gegrepen.

Dewijl derhalve onze legermagt grootendeels bestaat uit burgers, die voor korteren of langeren tijd geroepen zijn tot de krijgsdienst, maar daarom niet ophouden hunne gehechtheid voor hunne burgerlijke betrekking te bewaren; en, voorzeker in Nederlandsche zeden opgevoed, het eigendommelijk Nederlandsch volkskarakter aan onze armée hebben medegedeeld: dewijl elke armée volgens derzelfs eigenaardigen geest moet geleid en opgewekt worden, zal men er iets grootsch van verwachten; dewijl eindelijk ook dit in het oog dient te worden gehouden, dat die begrippen, welke den zedelijken band eener maatschappij uitmaken, volstrekt moeten levendig gehouden worden bij eene legermagt, welker leden vroeger of later bestemd zijn om in den burgerlijken kring terug te keren; om deze, als de gewichtigste redenen, brengt eene wijze staatkunde mede, dat de godsdienstigheid in ons leger worde aangekweekt, als het voortreffelijkste middel ter opwekking van zedelijke kracht, als een waarborg voor krijgstucht en volharding, en eene bron van waren heldenmoed. De middelen daartoe aan te wijzen is buiten mijn bereik: maar elk dien zulk eene groote zaak ter harte gaat, zal voorzeker niet verwaarlozen om in zijnen kring zijn beste vermogens daartoe in te spannen, hetwelk, zoo het vruchteloos werd bevonden, een droevig voorsteek van 'slands ondergang zoude wezen.

BEKNOPT OVERZIGT

DER XDE AFDEELING VAN HET FRANSCHE REGLEMENT VOOR DE VELDDIENST.

Over de verkenningen.

Art. (104—114). Elke troepen-beweging, welke ten doel heeft het onderzoek, naar de stelling of bewegingen des vijands, of naar de topographische gesteldheid van het tooneel des oorlogs, is eene *verkenning*. Er bestaan drierlei soorten van verkenningen, namelijk: *dagelijksche*, *speciale* en *offensieve verkenningen*.

I Kapittel. *Dagelijksche verkenningen*. (1) Deze hebben de zekerheid van het leger, der kantonnementen, en die der voorgeschrevene posten ten doel, hoofdzakelijk om zich te overtuigen, of de vijand, door het terrein, of andere plaatselijke hindernissen begunstigd, zich voorbereidt of voorbereiden kan, om de posten, de kantonnementen of het leger te overvallen; of zijne voorposten versterkt of in beweging gezet zijn geworden en of ook iets bespeurd wordt, wat een marsch of de voorbereidselen van een gevecht aanduidt.

Deze soort van verkenningen hebben bij elke brigade plaats, en worden door den divisie-generaal—wanneer de brigaden vereenigd—of door den brigade-generaal—wanneer de brigaden op zich zelve liggen—bevolen en bepaaldelijk voorgeschreven. Dezelve kunnen echter ook—naar omstandigheden bevolen worden, door de kommandanten van hoofdposten; zij zijn alsdan echter van minder uitgestrektheid.

De afdeelingen, tot het doen dezer verkenningen bestemd, mogen niet talrijk zijn en bestaan—naar gelang van het terrein en naar gelang van den vijand, dien men voor zich heeft—uit infanterie of kavallerie; dáár, alwaar het noodig mogt zijn, uit beide wapenen vereenigd. Het veelvuldig doen dezer soort van verkenningen; hare sterkte—en de bepaling van den tijd, waarop en waarin ze moeten plaats hebben, hangen voornamelijk van de plaats en stelling, alwaar men zich bevindt en van de opstelling en de verwijdering van den vijand. Als algemeenen regel kan men intusschen aannemen, dezelve niet buiten noodzakelijkheid aan te wenden; dezelve nimmer op vast bepaalde uren te beginnen, en dezelve nimmer een en denzelfden weg te doen inslaan. In open en vlak terrein kunnen ze door kavallerie alleen, in doorsneden terrein door infanterie, zoo mogelijk met bijvoeging van eenige ruiters geschieden.

De bij deze verkenningen in acht te nemen voorzigtigheidsmaatregelen, bestaan voornamelijk, om van de hoofdposten afgerekend, van afstand tot afstand, ordonnancen, (zoo mogelijk beredene) achter te laten, om des vereischt zoo schielijk mogelijk *berigten* te kunnen afzenden; zich niet onnoodig in gevechten of schermutselingen in te laten, maar integendeel met voorzigtigheid te marcheren; eene aan de sterkte van de—tot verkenning afgezondene—afdeeling geëvenredigde voorhoede, 200 passen vooruit te doen marcheren; in deze voorhoede goed beredene, tot deze dienst eschikte en zoo mogelijk

(1) Of wel, veldontdekkingen.

met de landtaal bekende manschappen in te deelen; de voor- komende hoogten vooraf door niet meer dan twee manschap- pen te laten bestijgen, en deze nog altijd, eenige passen achter elkander te laten gaan. De troepen moeten daarbij langzaam, met de grootst mogelijke stilte marcheren - dikwerf halt houden om te luisteren; de noodige kommando's geschieden zoo zacht mogelijk; het spreken, roepen, tabak rooken enz. wordt ge- streng verboden en het wapen-gekletter zoo veel doenlijk voor- gekomen. De detachementen mogen eerst dan dorpen, engten enz. intreden, wanneer dezelve vooraf door de enkele veldont- dekkers (*éclaireurs*) doorzocht zijn, en deze narigten hebben ingewonnen, of eenige van de voornaamste ingezetenen als gij- zelaars genomen hebben.

Voorname zal men dienen te letten op de dwars- en even- wijdig, met den marsch-weg, loopende bijwegen, en de rig- ting of plaatsen, waarop ze uitloopen. Alle bewoners der land- streck, die men op weg ontmoet, of in derzelder woningen vindt, zullen ondervraagd worden, om berigten van den vijand in te winnen. Lieden, welke met de detachementen in gelijke rigting willen gaan, zullen terug gewezen worden, verdachte per- sonen zal men echter in hechtenis nemen. De terugmarsch wordt langs andere wegen genomen.

Stoot men op den vijand, dan zal men-zoo zulks mogelijk is - hem zonder zich te laten zien, gadeslaan; in gevechten laat men zich niet, dan in onvermijdelijke gevallen in, -ziet men echter geene kans, om door andere middelen narigten van den vijand te erlangen, dan zoekt men de gelegenheid tot eene schermutseling, om eenige gevangenen te maken. Plotseling en zoo snel mogelijk moet men, in dat geval, op den vijand los gaan, zich echter nimmer in een langdurig gevecht ophouden, maar snel terug trekken, wanneer het doel bereikt is. Vooraf moet men echter met het hoofdkorps, of de achter- staande posten, over bijzondere seinen, b. v. het in brand ste- en van hutten als anderzins overeengekomen zijn, om de ont- moetingen met den vijand kenbaar te maken.

2de Kapittel. *De speciale verkenningen.* Deze hebben in het algemeen ten doel: het onderzoek naar den toestand der wegen, en de daaraan noodwendig aan te brengen verbeteringen; de hoedanigheid van het terrein, deszelfs toegankelijkheid, om daar naar de marschen der kolonnes en der onderscheidene wapen- korpsen te bestemmen; de opneming der in te nemen stellin- gen, met betrekking, tot den aanval, de verdediging en den terug- togt. Verder, het leeren kennen van de sterkte der gewichtigste posten en versterkingen van den vijand; dan den vorm en de rigting zijner stelling, zijne daarbij aangewende of aan te wen- den verdedigingsmiddelen als ook de moeilijkheden en de beste middelen om deze te naderen; eindelijk, het onderzoek naar de strijdkrachten des vijands, op alle de door hem bezette punten. Deze verkenningen behooren tot den werkkring der officieren van den algemeen staf, welke daartoe van den op- perbevelhebber van het leger of bijzondere legerkorpsen voor- schriften en inlichtingen ontvangen. Deze officieren toonen aan den brigade - kommandant, welke uiterste posten zij ter

volvoering hunner ontvangene bevelen, moeten doorgaan, de schriftelijke orders, en voorschriften, en deelen dezen, na vol- bragte taak, alles mede, wat zij van den vijand hebben kun- nen te weten komen. De troepen, welke deze officieren bij de ver- kenning begeleiden, zullen daarna, bij voorkeur, genomen wor- den, tot het vormen der voorhoeden, omdat deze met het voor- liggende terrein bekend zijn geworden.

3de Kapittel. *De offensive verkenningen.* Deze hebben ten doel de geheele stelling, of eenige punten derzelve, de strijd- krachten en materiele verdedigings-middelen des vijands op het naauwkeurigst te leeren kennen. Zij gaan gewoonlijk de wer- kelijke gevechten vooraf, of zijn ook somtijds eenvoudige de- monstratiën; in beide gevallen moeten de vijandelijke posten terug gedreven, en dikwerf het vijandelijk hoofdkorps worden aange- grepen, om den vijand te noodzaken, alle zijne troepen te ont- wikkelen; zulke verkenningen - welke met de algemeene operatiën in verband staan, en gewigtige uitkomsten kunnen opleveren - kunnen alleen door den opperbevelhebber van het leger worden voorgeschreven, somtijds ook wel door afzonderlijk agerende generaals.

4de Kapittel. *De verkennings berigten.* Over elke verkenning wordt een rapport of berigt uitgebragt; deze moeten in eenen eenvoudigen en duidelijken stijl worden opgesteld; daarin moet bepaald opgegeven worden, wat op *eigen opmerking* en wat op *hooren zeggen* berust. Berigten over *speciale* en *offensie* ver- kenningen, gaan altijd, met een *croquis* van het terrein en de stelling en verdedigingsmiddelen van den vijand, gespaard.

TAKTIK

DERZELVER THEORIE EN TOEPASSING.

(Vervolg van no. 26.)

Vóór het laatstgenoemde reglement bestond er in Frankrijk een ander voorschrift, namelijk dat van 1791, hetwelk algemeen als volledig genoeg beschouwd werd, dewijl hetzelve door vreemde mogendheden werd aangenomen. Het nieuwe-reglement is een uitvloeisel van dat van 1791, en slechts weinige veranderingen heeft men daarin aangebragt. Eene aanmerking daarop houde men mij echter ten goede, en deze heeft betrekking op de *guides*.

Even als het Pruisische reglement, neemt dit voorschrift de *guides* voor eene kolonne, die met den regter vleugel aan het hoofd marcheert - *links* aan, en omgekeerd, *regts*, wan- neer de linker vleugel vóór is. Het schijnt dat men hieromtrent de *Taktische grondregels* van *Holtzendorf* gevolgd heeft, die daartoe voorgeeft: «dat het ware gezichtspunt voor een bataillon - dat met den regter vleugel aan het hoofd marcheert - *links* is; dewijl het door eene halve wending *links* in deszelfs oorspronkelijke orde (in bataille) moet terug komen.

Naar mijn gevoelen, zouden - wanneer het tegenovergesteld beginsel werd aangenomen - de manoeuvres in juistheid geregeld- heid en in snelheid winnen.

met de landtaal bekende manschappen in te deelen; de voor- komende hoogten vooraf door niet meer dan twee manschap- pen te laten bestijgen, en deze nog altijd, eenige passen achter elkander te laten gaan. De troepen moeten daarbij langzaam, met de grootst mogelijke stilte marcheren - dikwerf halt houden om te luisteren; de noodige kommando's geschieden zoo zacht mogelijk; het spreken, roepen, tabak rooken enz. wordt ge- streng verboden en het wapen-gekletter zoo veel doenlijk voor- gekomen. De detachementen mogen eerst dan dorpen, engten enz. intreden, wanneer dezelve vooraf door de enkele veldont- dekkers (*éclaireurs*) doorzocht zijn, en deze narigten hebben ingewonnen, of eenige van de voornaamste ingezetenen als gij- zelaars genomen hebben.

Voorname zal men dienen te letten op de dwars- en even- wijdig, met den marsch-weg, loopende bijwegen, en de rig- ting of plaatsen, waarop ze uitloopen. Alle bewoners der land- streck, die men op weg ontmoet, of in derzelve woningen vindt, zullen ondervraagd worden, om berigten van den vijand in te winnen. Lieden, welke met de detachementen in gelijke rigting willen gaan, zullen terug gewezen worden, verdachte per- sonen zal men echter in hechtenis nemen. De terugmarsch wordt langs andere wegen genomen.

Stoot men op den vijand, dan zal men-zoo zulks mogelijk is - hem zonder zich te laten zien, gadeslaan; in gevechten laat men zich niet, dan in onvermijdelijke gevallen in, -ziet men echter geene kans, om door andere middelen narigten van den vijand te erlangen, dan zoekt men de gelegenheid tot eene schermutseling, om eenige gevangenen te maken. Plotseling en zoo snel mogelijk moet men, in dat geval, op den vijand los gaan, zich echter nimmer in een langdurig gevecht ophouden, maar snel terug trekken, wanneer het doel bereikt is. Vooraf moet men echter met het hoofdkorps, of de achter- staande posten, over bijzondere seinen, b. v. het in brand ste- en van hutten als anderzins overeengekomen zijn, om de ont- moetingen met den vijand kenbaar te maken.

2de Kapittel. *De speciale verkenningen.* Deze hebben in het algemeen ten doel: het onderzoek naar den toestand der wegen, en de daaraan noodwendig aan te brengen verbeteringen; de hoedanigheid van het terrein, deszelfs toegankelijkheid, om daar naar de marschen der kolonnes en der onderscheidene wapen- korpsen te bestemmen; de opneming der in te nemen stellin- gen, met betrekking, tot den aanval, de verdediging en den terug- togt. Verder, het leeren kennen van de sterkte der gewichtigste posten en versterkingen van den vijand; dan den vorm en de rigting zijner stelling, zijne daarbij aangewende of aan te wen- den verdedigingsmiddelen als ook de moeilijkheden en de beste middelen om deze te naderen; eindelijk, het onderzoek naar de strijdkrachten des vijands, op alle de door hem bezette punten. Deze verkenningen behooren tot den werkkring der officieren van den algemeen staf, welke daartoe van den op- perbevelhebber van het leger of bijzondere legerkorpsen voor- schriften en inlichtingen ontvangen. Deze officieren toonen aan den brigade - kommandant, welke uiterste posten zij ter

volvoering hunner ontvangene bevelen, moeten doorgaan, de schriftelijke orders, en voorschriften, en deelen dezen, na vol- bragte taak, alles mede, wat zij van den vijand hebben kun- nen te weten komen. De troepen, welke deze officieren bij de ver- kenning begeleiden, zullen daarna, bij voorkeur, genomen wor- den, tot het vormen der voorhoeden, omdat deze met het voor- liggende terrein bekend zijn geworden.

3de Kapittel. *De offensive verkenningen.* Deze hebben ten doel de geheele stelling, of eenige punten derzelve, de strijd- krachten en materiele verdedigings-middelen des vijands op het naauwkeurigst te leeren kennen. Zij gaan gewoonlijk de wer- kelijke gevechten vooraf, of zijn ook somtijds eenvoudige de- monstratiën; in beide gevallen moeten de vijandelijke posten terug gedreven, en dikwerf het vijandelijk hoofdkorps worden aange- grepen, om den vijand te noodzaken, alle zijne troepen te ont- wikkelen; zulke verkenningen - welke met de algemeene operatiën in verband staan, en gewigtige uitkomsten kunnen opleveren - kunnen alleen door den opperbevelhebber van het leger worden voorgeschreven, somtijds ook wel door afzonderlijk agerende generaals.

4de Kapittel. *De verkennings berigten.* Over elke verkenning wordt een rapport of berigt uitgebragt; deze moeten in eenen eenvoudigen en duidelijken stijl worden opgesteld; daarin moet bepaald opgegeven worden, wat op *eigen opmerking* en wat op *hooren zeggen* berust. Berigten over *speciale* en *offensie* ver- kenningen, gaan altijd, met een *croquis* van het terrein en de stelling en verdedigingsmiddelen van den vijand, gespaard.

TAKTIEK

DERZELVER THEORIE EN TOEPASSING.

(*Vervolg van no. 26.*)

Vóór het laatstgenoemde reglement bestond er in Frankrijk een ander voorschrift, namelijk dat van 1791, hetwelk algemeen als volledig genoeg beschouwd werd, dewijl hetzelve door vreemde mogendheden werd aangenomen. Het nieuwe-reglement is een uitvloeisel van dat van 1791, en slechts weinige veranderingen heeft men daarin aangebragt. Eene aanmerking daarop houde men mij echter ten goede, en deze heeft betrekking op de *guides*.

Even als het Pruisische reglement, neemt dit voorschrift de *guides* voor eene kolonne, die met den regter vleugel aan het hoofd marcheert - *links* aan, en omgekeerd, *regts*, wan- neer de linker vleugel vóór is. Het schijnt dat men hieromtrent de *Taktische grondregels* van *Holtzendorf* gevolgd heeft, die daartoe voorgeeft: «dat het ware *gezigtpunt* voor een bataillon - dat met den regter vleugel aan het hoofd marcheert - *links* is; dewijl het door eene halve wending *links* in deszelfs oorspronkelijke orde (in *bataille*) moet terug komen.

Naar mijn gevoelen, zouden - wanneer het tegenovergesteld beginsel werd aangenomen - de manœuvres in juistheid geregeld- heid en in snelheid winnen.

Inderdaad, wanneer men links of rechts afbreekt, zouden de onderofficieren, welke als guides dienen, zich onmiddellijk naast de *pivots* bevinden, en derhalve alle dadelijk op eene rechte lijn geplaatst zijn. Dan kan er, wanneer de kolonne zich in marsch stelt, geen heen en weder waggeling plaats grijpen, zoo als men gewoonlijk - vooral als de pelotons ongelijk sterk zijn - opmerkt. Wil men zich nu ter rechter of linker, of bij inversie in bataille stellen, dan zullen de guides op hunne behoorlijke plaats zich bevinden; eveneens als bij het voorwaarts in bataille en bij frontveranderingen, met pelotons half rechts of half links, of achterwaarts met verkeerd front - ook nog, wanneer de pelotons, gedurende den marsch, afgebroken en wederom geformeerd worden: de soldaten behouden daarbij altijd de voeling aan ééne en dezelfde zijde. Om echter de opmerking van *Holtzendorf* te ontwijken, zou ik, in plaats van te zwenken, de pelotons door rechts of links uit de flank, met rotten links of rechts, in bataille laten formeren. Hierdoor zal men het halthouden der kolonne, het rigten der guides en dat der pelotons, ontwijken; terwijl de guides, dadelijk de lijn van bataille afgebakend hebbende, de pelotons om hunne guides marcheren. Bij vele regimenten worden deze bewegingen reeds uitgevoerd, voldoen algemeen, en bevinden zich daartoe reeds in bataille, wanneer, bij de gewone beweging van links of rechts in bataille, men nog bezig is om de guides te rigten en de pelotons aan deze te doen aansluiten.

In het algemeen houde ik het er voor, dat men de links of rechts zwenkingen der pelotons of sectiën - om zich uit de orde van kolonne, in die van bataille te stellen - moest afschaffen, daar deze bewegingen, hoe fraai ook voor parade manoeuvres, en op het exercitie veld, niet veel minder nog op het slagveld, van nut zijn.

De linie manoeuvres, ofschoon onlangs verbeterd en gewijzigd, laten desniettemin nog veel te wenschen overig.

De frontveranderingen met twee liniën hadden o. a. het nadeel, dat de eene langs de andere uitschoof, zoo dat de twee liniën, na de beweging, slechts eene linie daarstelde - men heeft daarom de middelen gezocht dit voor te komen. Ik had zulks in mijne *Théorie de l'officier supérieur* voorgesteld, het nieuwe reglement heeft echter aan de tweede linie afzonderlijke bewegingen, om zich juist achter de eerste te plaatsen, voorgeschreven; hierdoor blijft de tweede linie echter langer tijd in beweging dan de eerste.

Het ware overigens te wenschen, dat men door eenvoudige bewegingen en langs den kortsten weg, de kolonne uit hare linker of rechter flank konde ontwikkelen; al het zoeken naar verbeteringen moet daarheen leiden.

Dit gedeelte eindigende, kan ik niet nalaten, in het voorbij gaan, een woord over de ligte infanterie te zeggen, welke dienst te velde, in het gebied der taktiek ligt. Op de voorposten waakt zij voor de veiligheid van het leger, bij marschen, altijd in de voorhoeden, doorzoekt (*eclairé*) zij het terrein, om overvallen voor te komen; zij flankteert de kolonnen om den vijand van dezelve verwijderd te houden; doorzoekt de engten - en opent dikwerf met geweld den weg - voor de achter haar marcherende

troepen. De gevechten worden door haar geopend, en strek zij dikwerf tot gordijn, om de bewegingen der overige troepen te dekken. Zij moet dus geoefend zijn, om zich als tirailleurs te verspreiden, rechts of links, zich met gezwindheid te verzamelen, of zich op de flanken terug te trekken. Van alle terrein hindernissen zoo als heggen, verhakkingen, grachten, slooten enz. moet zij voordeel weten te trekken. Heeft zij met kavallerie te doen, dan moet zij deze in doorsneden terrein zien te lokken, ze gedurig nekkende (9) om ze in wanorde te brengen. Tegen over artillerie moet zij zich zoo veel mogelijk verspreiden, desnoodig kruipende voorwaarts gaan, om de kanoniers van de stukken weg te schieten. Hevig en vurig in de vervolging, moet zij, door zich in hinderlagen (*embuscade*) te leggen, bij terugtogten hunner troepen, zich gevaarlijk weten te maken.

Daar er omtrent deze dienst voorschriften bestaan, ga ik over tot: (10)

(9) De schrijver haalt hiervan een voorbeeld aan, ontleend uit het gevecht bij Crewismulhm (waarschijnlijk bedoelt hij dat te Crewitz op den 3den November 1806; daar naar het beste weten van *Spectator*, bij de, door den schrijver, opgegevene plaats, een dergelijk gevecht niet heeft plaats gehad) alwaar *Bernadotte* de Pruisische achterhoede, door *Blucher* gekommandeerd, overhoop wierp. Bij die gelegenheid, deed zich eene kompagnie van het Fransche 94ste regiment op eene luisterrijke wijze onderscheiden: door Pruisische kurassiers omsingeld, stond zij onderscheidene charges door, welke alle met groot verlies werden afgeslagen; zoo dat de kurassiers van hun voornemen, om deze kompagnie gevangen te nemen of door elkander te houwen, moesten afzien en terug trekken. Op hunne beurt vielen nu de voltigeurs, de kurassiers met geveld geweer en in de looppas aan, en vervolgden hen een geheel eind wegs.

De Schrijver.

Zulks gebeurde reeds in den slag bij Warwick, alwaar de hollandsche grenadiers, na den aanval der Fransche kavallerie te hebben afgeslagen, hen in de stormpas, met geveldde bajonetten vervolgden.

Spectator.

(10) Deze voorschriften, door den schrijver niet aangehaald wordende, laten wij hier de voornaamste volgen.

Von Scheidemantel Unterricht in den waffenübungen für leichte infanterie und Schützen 1800.

Von Porbeck. Instruction zur abrichtung der Scharfschützen und die geschichte der leichten infanterie, 1822.

Formij de la Blanchette. Essai sur une école de tirailleurs, 1821.

Cerf. Theorie concernant les mouvemens des voltigeurs, 1822.

Instruction pour les voltigeurs de l'infanterie légère et de ligne, 1822.

Le Licurre d'Aubepine, Essai sur les manoeuvres des voltigeurs, 1828.

Von Decker. Die taktiek der drei waffen.

Sehels. Leichte truppen, kleiner krieg, ein handbuch für officieren, 2 bande 1814 (bijzonder aan te prijzen.)

Von Decker, der kleine krieg, 3te Ausgabe 1828.

Le Mire de Corvey. Des partisans et des corps irréguliers, ou manière d'employer avec avantage les troupes légères 1822.

Spectator.

De Ruitery.

De ruitery was in *Homerus* tijd niet bekend. De strijdrossen gebruikte men alleen, om strijdagens of karren te doen bewegen. Met deze wijze van vechten (*Cyropédie* lib. VI), had men voor 300 wagens - waarop slechts 300 strijders geplaatst konden worden - 1200 paarden en 300 geleiders, (welke met het geleiden en besturen der paarden belast zijnde, geen nadeel aan den vijand konden toebrengen) benoodigd. Het uit het gebruik raken der strijdagens en de aangenomen wijze van te paard te vechten, was dus eene groote vordering in de krijgskunst der ouden.

In den aanvang zag men echter deze gewapende ruiters voor bovennatuurlijke wezens aan: namelijk als half mensch half paard; van daar den naam van *centauren*, welke men aan hen gaf. Eene volkstam uit Thessaliën was de eerste, die de rijkdom beoefende, en aan de Grieken onderwees om te paard te strijden.

De wijze van verstrooid en zonder orde te paard te vechten, bleef zeer lang in gebruik. De Numidiërs, met hunne paarden zonder toomen (*sine frenis*), de ruitery der Gaulen (waarvan *Cæsar* met zoo veel lof spreekt), de Parthen en de Scijten, vochten ongetwijfeld, alle verstrooid en ongeregeld, even als nu nog de kozakken, de Turksche Spahis en Mammelukken. Al lengkens volmaakte men de uitrusting der paarden en de bewapening der ruiters en regelde men hunne bewegingen.

De werpspies en de lans waren hunne eerste wapenen. De lans was en is nog hedendaags in het oog van vele krijgskundigen de koningin der wapens; later verwisselde men haar tegen den sabel of rechte pallas. (11)

Karel XII bewapende zijne geheele kavallerie met deze laatstgenoemde wapens, en de ondervinding heeft ook inderdaad bewezen, dat de rechte sabel, te paard zijnde, de voorkeur boven de kromme verdient.

Wat de verdedigings-wapens betreft, zoo als b. v. de helm, kuras, de arm- en beenplaten, de hoofd-, borst- en achterste bedekking der paarden (12), waarvan vroeger de ridders en zoogenaamde gensdarmen zich bedienden, is niets in gebruik

11) Boog en pijlen werden van de oudste tijden af dikwerf te paard gebruikt, en deze behield men langen tijd bij. In de riddertijden en tot te midden der zestiende eeuw, maakten deze aldus bewapende ruiters de ligte ruitery uit, en dienden om de zwaar bewapende ruiters te dekken en te ondersteunen. Men noemde ze schutters te paard (*archers*). In die tijden waren ook de zoogenaamde strijdhamers (die tot 15 Nederlandsche ponden wogen) in gebruik.

Spectator.

(12) De dekkings wapenen der ridders, vooral die der paarden, waren van eene ongehoorde zwaarte, somtijds zeer kostbaar; hiervan vindt men in *P. Daniel, Histoire de la milice Française* onderscheidene voorbeelden aangehaald o. a. dat de graaf *de St. Pol*, bij de belegering van Aarsleur, eene hoofdbedekking voor zijn paard had, die hem 30,000 daalders kostte, dezelve was van geslagen goud. Die van den graaf *de St. Foix* was van staal en goud met edel gesteenten, en werd op 15000 daalders begroot.

gebleven, dan de helm en kuras voor de zware kavallerie. Van de karabijnen en pistolen heb ik als aanvullings-wapentuigen niet gesproken, daar het bewezen is, dat de vuurwapenen in de handen van eenen ruiters alleen kunnen dienen om leven te maken, of zoo als de maarschalk *van Saksen* zegt: alleen dienen, om het paard met meerder gewigt te belasten. Intusschen zag men voorheen, het eerste gelid der ruitery vuur geven, tot zoo lang de ondervinding het onnutte, en de dikwerf daaruit voortvloeiende kwade gevolgen daarvan had aangetoond. De Pruisische generaal *Warnerij* - waarop men zich in deze met regt beroepen kan - zegt hieromtrent; «Ik heb nooit een eskadron zien vuren, of het werd overhoop geworpen door het eskadron, dat zulks niet deed. *Karel XII* was de eerste, die zijne lijfwacht te paard verbood te schieten, met bedreiging hun de vuurwapens te zullen afnemen, indien hun immer de lust bekoop, zich daarvan te bedienen. Bij den slag te Sintsheim, deed *Turenne* hetzelfde verbod. (13)

De inrigting der troepen te paard heeft vele veranderingen ondergaan. *Xenophon* berigt ons, dat *Cijrus* bij de ruitery, in den marsch, de hoofdliden (kapiteins) voor het front hunner kompaniën stelde, en de manschappen achter hen in één gelid liet volgen.

Later zag men *Gustaaf Adolph*, zijne eskadrons op zes geleiders stellen. In Frankrijk, waren dezelve onder *Hendrik II.* op tien geleiders. Later vormde zich de gensdarmen op een gelid, daarop bragt men ze op drie en eindelijk op twee geleiders; welke opstelling, tegenwoordig algemeen in Europa is aangenomen.

Wat de algemeene indeeling betreft, bestonden de kompaniën gewoonlijk uit twee pelotons of eene divisie; de eskadrons uit twee kompaniën en de regimenten uit vier of zes eskadrons. De sterkte van een eskadron, op den voet van oorlog, bedraagt meestal 150 paarden, hetwelk voor een regiment van vier eskadrons; 600 en dat van zes eskadrons; 900 paarden zou geven. *Warnerij*, welke de gevoegelijke sterkte van een eskadron insgelijks op 150 paarden rekent, wil echter de regimenten zamenstellen uit 8 of 10 eskadrons, en geeft hiertoe tot beweegreden op: de eenheid bij het onderwijs en in de krijgstuclit. Maar waar vindt men in vreedstijden garnizoensplaatsen, die kazernen en stallingen voor 10 eskadrons kunnen opleveren, en moet men eskadrons detacheren dan valt het beoogde doel geheel weg.

Nu nog een woord over de manoeuvres der ruitery.

(Het vervolg hierna.)

IETS OVER ZOOGENAAMDE FRANSCHE VINDING.

Heden, voor het eerst, doorbladerde wij de *Manuel pratique du Mineur* van den Franschen kapitein der genie *Ville-neuve*. De hoofdinhoud van dit werk is getrokken uit *Moussé, Gillot, Gumperts* en *Lebrun*, doch te midden dier uittreksels, vindt men - volgens het zeggen van den schrijver - eenige nieuwe denkbeelden, en onder anderen deze:

1°. Op bladzijde 73 (uitgave van de *erven Doorman*): dat in 1821 de heer *Esnault*, kapitein der mineurs, op het denkbeeld kwam, om de vuurpijl (door zijn Ed. *fusée porte feu* genoemd) te gebruiken, tot het aansteken van de lading eener mijn. En

(13) Deze zinsnede is zeer duister; daar de schrijver het onnutte der vuurwapenen voor de ruitery schijnt te willen betoogen. Wij vermeenen echter, dat de schrijver hiermede alleen bedoelt, het gevaarlijke van het gebruik der vuurwapenen voor de ruitery in de massa; terwijl toch het nut der vuurwapenen voor de ruitery, in verspreide orde vechtende, genoegzaam bewezen is.

Spectator.

De Ruitery.

De ruitery was in *Homerus* tijd niet bekend. De strijdrossen gebruikte men alleen, om strijdagens of karren te doen bewegen. Met deze wijze van vechten (*Cyropédie* lib. VI), had men voor 300 wagens - waarop slechts 300 strijders geplaatst konden worden - 1200 paarden en 300 geleiders, (welke met het geleiden en besturen der paarden belast zijnde, geen nadeel aan den vijand konden toebrengen) benoodigd. Het uit het gebruik raken der strijdagens en de aangenomen wijze van te paard te vechten, was dus eene groote vordering in de krijgskunst der ouden.

In den aanvang zag men echter deze gewapende ruiters voor bovennatuurlijke wezens aan: namelijk als half mensch half paard; van daar den naam van *centauren*, welke men aan hen gaf. Eene volkstam uit Thessaliën was de eerste, die de rijkdom beoefende, en aan de Grieken onderwees om te paard te strijden.

De wijze van verstrooid en zonder orde te paard te vechten, bleef zeer lang in gebruik. De Numidiërs, met hunne paarden zonder toomen (*sine frenis*), de ruitery der Gaulen (waarvan *Cæsar* met zoo veel lof spreekt), de Parthen en de Scijten, vochten ongetwijfeld, alle verstrooid en ongeregeld, even als nu nog de kozakken, de Turksche Spahis en Mammelukken. Al lengkens volmaakte men de uitrusting der paarden en de bewapening der ruiters en regelde men hunne bewegingen.

De werpspies en de lans waren hunne eerste wapenen. De lans was en is nog hedendaags in het oog van vele krijgskundigen de koningin der wapens; later verwisselde men haar tegen den sabel of rechte pallas. (11)

Karel XII bewapende zijne geheele kavallerie met deze laatstgenoemde wapens, en de ondervinding heeft ook inderdaad bewezen, dat de rechte sabel, te paard zijnde, de voorkeur boven de kromme verdient.

Wat de verdedigings-wapens betreft, zoo als b. v. de helm, kuras, de arm- en beenplaten, de hoofd-, borst- en achterste bedekking der paarden (12), waarvan vroeger de ridders en zoogenaamde gensdarmen zich bedienden, is niets in gebruik

11) Boog en pijlen werden van de oudste tijden af dikwerf te paard gebruikt, en deze behield men langen tijd bij. In de riddertijden en tot te midden der zestiende eeuw, maakten deze aldus bewapende ruiters de ligte ruitery uit, en dienden om de zwaar bewapende ruiters te dekken en te ondersteunen. Men noemde ze schutters te paard (*archers*). In die tijden waren ook de zoogenaamde strijdhamers (die tot 15 Nederlandsche ponden wogen) in gebruik.

Spectator.

(12) De dekkings wapenen der ridders, vooral die der paarden, waren van eene ongehoorde zwaarte, somtijds zeer kostbaar; hiervan vindt men in *P. Daniel, Histoire de la milice Française* onderscheidene voorbeelden aangehaald o. a. dat de graaf *de St. Pol*, bij de belegering van Aarsleur, eene hoofdbedekking voor zijn paard had, die hem 30,000 daalders kostte, dezelve was van geslagen goud. Die van den graaf *de St. Foix* was van staal en goud met edel gesteenten, en werd op 15000 daalders begroot.

gebleven, dan de helm en kuras voor de zware kavallerie. Van de karabijnen en pistolen heb ik als aanvullings-wapentuigen niet gesproken, daar het bewezen is, dat de vuurwapenen in de handen van eenen ruiters alleen kunnen dienen om leven te maken, of zoo als de maarschalk *van Saksen* zegt: alleen dienen, om het paard met meerder gewigt te belasten. Intusschen zag men voorheen, het eerste gelid der ruitery vuur geven, tot zoo lang de ondervinding het onnutte, en de dikwerf daaruit voortvloeiende kwade gevolgen daarvan had aangetoond. De Pruisische generaal *Warnerij* - waarop men zich in deze met regt beroepen kan - zegt hieromtrent; «Ik heb nooit een eskadron zien vuren, of het werd overhoop geworpen door het eskadron, dat zulks niet deed. *Karel XII* was de eerste, die zijne lijfwacht te paard verbood te schieten, met bedreiging hun de vuurwapens te zullen afnemen, indien hun immer de lust bekoop, zich daarvan te bedienen. Bij den slag te Sintsheim, deed *Turenne* hetzelfde verbod. (13)

De inrigting der troepen te paard heeft vele veranderingen ondergaan. *Xenophon* berigt ons, dat *Cijrus* bij de ruitery, in den marsch, de hoofdliden (kapiteins) voor het front hunner kompaniën stelde, en de manschappen achter hen in één gelid liet volgen.

Later zag men *Gustaaf Adolph*, zijne eskadrons op zes gelederen stellen. In Frankrijk, waren dezelve onder *Hendrik II.* op tien gelederen. Later vormde zich de gensdarmen op een gelid, daarop bragt men ze op drie en eindelijk op twee gelederen; welke opstelling, tegenwoordig algemeen in Europa is aangenomen.

Wat de algemeene indeeling betreft, bestonden de kompaniën gewoonlijk uit twee pelotons of eene divisie; de eskadrons uit twee kompaniën en de regimenten uit vier of zes eskadrons. De sterkte van een eskadron, op den voet van oorlog, bedraagt meestal 150 paarden, hetwelk voor een regiment van vier eskadrons; 600 en dat van zes eskadrons; 900 paarden zou geven. *Warnerij*, welke de gevoegelijke sterkte van een eskadron insgelijks op 150 paarden rekent, wil echter de regimenten zamenstellen uit 8 of 10 eskadrons, en geeft hiertoe tot beweegreden op: de eenheid bij het onderwijs en in de krijgstuclit. Maar waar vindt men in vreedstijden garnizoensplaatsen, die kazernen en stallingen voor 10 eskadrons kunnen opleveren, en moet men eskadrons detacheren dan valt het beoogde doel geheel weg.

Nu nog een woord over de manoeuvres der ruitery.

(Het vervolg hierna.)

IETS OVER ZOOGENAAMDE FRANSCHE VINDING.

Heden, voor het eerst, doorbladerde wij de *Manuel pratique du Mineur* van den Franschen kapitein der genie *Ville-neuve*. De hoofdinhoud van dit werk is getrokken uit *Moussé, Gillot, Gumperts* en *Lebrun*, doch te midden dier uittreksels, vindt men - volgens het zeggen van den schrijver - eenige nieuwe denkbeelden, en onder anderen deze:

1°. Op bladzijde 73 (uitgave van de *erven Doorman*): dat in 1821 de heer *Esnault*, kapitein der mineurs, op het denkbeeld kwam, om de vuurpijl (door zijn Ed. *fusée porte feu* genoemd) te gebruiken, tot het aansteken van de lading eener mijn. En

(13) Deze zinsnede is zeer duister; daar de schrijver het onnutte der vuurwapenen voor de ruitery schijnt te willen betoogen. Wij vermeenen echter, dat de schrijver hiermede alleen bedoelt, het gevaarlijke van het gebruik der vuurwapenen voor de ruitery in de massa; terwijl toch het nut der vuurwapenen voor de ruitery, in verspreide orde vechtende, genoegzaam bewezen is.

Spectator.

2°. Op bladzijde 75: dat in 1820 de baron de *Fleurij*, (thans generaal) heeft uitgedacht: de opgaande mijnputten (*contre puits*), dat is, om de mijnkamers boven de mijn gallerijen aan te brengen, om dezelve uit die gallerijen te kunnen laden en te doen springen, zonder dat, bij de uitbarsting, de gallerijen in het geringste beschadigd worden.

Het voorgestelde door den heer *Esnault* is niet nieuw; want op Nederlandschen bodem was hetzelfde reeds voor meer dan 100 jaren bekend.

Het voorstel van den generaal *de Fleurij*, is gedeeltelijk mede in vroeger jaren bij ons bekend geweest. Het eenige, hetwelk ons in dat voorstel nieuw toescheen, en waarvoor de wetenschap hem dank schuldig is, bestaat in de wijze, waarop de bedoelde mijnkamers, van onder uit de gallerijen, door ZijnEd. geladen worden. Dit verdient gevolgd en zoo mogelijk nog verbeterd te worden. Men vindt, wel is waar, de stof tot bovenstaande bemerkings niet gedrukt, zoo dat het niet te verwonderen is, dat onze naburen zich de eer van de vinding durven toeëigenen; ook is het mogelijk, dat zij de zaak niet van vroeger kenden, het geen echter eenigzins te betwijfelen valt, wanneer men bedenkt dat meest alle onze vestingen en mijnen-stelsels, bij de Franschen bekend zijn. Meer moet men zich echter verwonderen, dat het Nederlandsche korps mineurs, hetwelk genoemd *Manuel* tot hare oefeningen benuttigd, (*a*) zich deze zaak niet vroeger heeft aange trokken. Immers alle de plans der mijnen onzer vestingen, zijn bij dat korps overbekend, en hetzelfde had, voor het geschiedkundige van de mineurs wetenschap, in een of ander militair tijdschrift, moeten aantoonen, dat hetgeen de Franschen thans voor nieuw opgeven, in Nederland reeds sedert eene eeuw bestaat.

Ten einde duidelijker te zijn, verwijzen wij naar de plans der mijnen van Bergen op Zoom. — *Coehoorn* was de aanlegger van die vesting. Hij liet in 1701 of 1702, een aantal gemetselde mijnkamers, boven de mijn gallerijen, en van deze kamers, naar de *contre escarp* gallerijen *kanne-buizen* (*b*) (voor de vuurpijlen) aanbrengen. In 1765 en 1766 werden twee van die mijnkamers geladen, en in tegenwoordigheid van personen van hoogen rang, door middel van vuurpijlen, aangestoken. — In hoeverre die proeven hebben voldaan; hebben wij nimmer kunnen te weten komen.

Te verre zijn wij van genoemde vesting verwijderd, om hieromtrent in eenige bijzonderheden te treden; daarbij - ofschoon wij de plans der mijnen bezitten - zijn dezelve, echter voor het oogenblik, niet ter onzer beschikking. Wij laten het dus aan anderen, die beter in de gelegenheid zijn, over, om deze zaak nader op te helderen.

Dit kunnen wij er echter nog bijvoegen, dat men voorzeker overtuigd is geweest, dat het gemaakte door *Coehoorn* aan de verwachting moest voldoen; want er bestaan te Bergen op Zoom, onder de *glacis*, en wel voor twee bastions en drie ravelijnen, onderscheiden mijnkamers boven de mijn gallerijen. En voor

(*a*) Waarom toch moeten wij altijd aan den leiband van vreemde schrijvers loopen? Vele Nederlandsche officieren, die overal met onderscheiding hebben gediend, zouden zich toch wel kunnen be lasten met de zamenstelling van voorschriften voor de oefening onzer troepen, en na een behoorlijk onderzoek, zouden zoodanige voorschriften van hooger hand kunnen worden goedgekeurd, en bij het leger ingevoerd; wij wenschen, dat van gouvernementen wege, hierin worde voorzien: opdat wij in allen opzichte toonen, wat Nederlanders vermogen.

X.

(*b*) Dit zijn buizen van gebakken potaarde, ter lengte van 60 à 70 duimen en hebben de gedaante van afgeknotte holle kegels, zoodanig dat ze in elkander kunnen sluiten, om eene geleibuis van begeerde lengte te kunnen daarstellen.

Spectator.

de vuurpijlen zijn reeds vele kanne-buizen in de regtstandsmuren der *contre escarp* gallerijen ingemetseld; en waren er, tijdens ons verblijf aldaar, in de magazijnen, honderde ellen kanne-buizen vooruanden.

X.

A L B U M

VOOR

LEVENS-SCHETSEN EN TAFEREELLEN UIT DE KRIJGS-
GESCHIEDENIS EN UIT HET KRIJGSMANSLEVEN.

III.

DE FRANSCHE LUITENANT GENERAAL

H A X O.

De luitenant generaal *Haxo*, belast met het opperbevel over de genie van het Fransche Noorder leger, kan als zoodanig beschouwd worden te zijn, de man, die de belegering van het kasteel van Antwerpen (*) geleid heeft, en ook als zoodanig kunnen eenige bijzonderheden, dezen krijgsman betreffende, onzen lezers niet ongevallig zijn.

Hij is 58 jaren oud en is te St. Dézier in Lotharingen geboren. Zijn vader, een generaal der republiek, werd in den oorlog in de Vendee, door eenen Koning-gezinden chef gedood. In het jaar 1809 voerde hij het bevel over een bataillon, bij de belegering van Saragossa, en werd bij die gelegenheid gewond. Tot kolonel bevorderd zijnde, onderscheidde hij zich op den 7den Julij in den veldslag bij Wagram. In 1810 in Spanje terug gekeerd, droeg hij, door aanlegging eener batterij, veel toe tot de overgave van Lerida bij. In dat zelfde jaar werd hij tot brigade generaal bevorderd, in welken rang hij bij *Napoleon* geroepen werd, om als deszelfs adjudant den veldtocht in Rusland mede te maken; in die betrekking werd bijzonderlijk aan hem de verkenning der oevers van de Niemen opgedragen. Na den slag bij Mohilew (1812) werd hij tot divisie generaal benoemd. In 1813 werd hij belast met het bestuur, de leiding en het opzigt over het versterken van de stad Hamburg, en weinige maanden daarna, bij gelegenheid van het overbrengen van orders aan den generaal *van Damme*, met dezen krijgsgevangen gemaakt. In 1814 kwam hij in Frankrijk terug, en verkreeg in de eerste maanden van Maart 1815 (onder de regering van Lodewijk XVIII) het opperbevel over de genie, doch bevond zich kort daarna wederom onder *Napoleons* vanden bij den slag van Waterloo. In Julij van dat zelfde jaar werd hij gemeenschappelijk met de luitenants generaals *Gerard* (thans marschalk) en *Kellerman* tot een der kommissarissen van het leger der Loire benoemd. Sedert de restauratie, heeft hij in denzelfden rang als een der inspecteurs generaal van het genie-wezen in Frankrijk gediend. Men heeft hem ten laste gelegd, deel genomen te hebben aan den krijgsraad, welke den generaal *Lefebvre-Desnouettes* ter dood verwezen heeft; de bijzonderheden deswegens zijn echter niet nader bekend geworden. Gewigtiger is het te weten, dat *Haxo* voor den eersten ingenieur van Frankrijk gehouden wordt; wel niet zoo zeer ten opzichte van de theorie der bevestigings-kunst, zoo als de generaals *Bernard* en *Valazé*, maar meer betrekkelijk de leiding eener belegering, en de kennis der middelen, om eene vesting tot de overgave te dwingen.

Y.

(*) Omtrent deze belegering hoopen wij in N°. 28 iets te kunnen leveren.

2°. Op bladzijde 75: dat in 1820 de baron de *Fleurij*, (thans generaal) heeft uitgedacht: de opgaande mijnputten (*contre puits*), dat is, om de mijnkamers boven de mijn gallerijen aan te brengen, om dezelve uit die gallerijen te kunnen laden en te doen springen, zonder dat, bij de uitbarsting, de gallerijen in het geringste beschadigd worden.

Het voorgestelde door den heer *Esnault* is niet nieuw; want op Nederlandschen bodem was hetzelfde reeds voor meer dan 100 jaren bekend.

Het voorstel van den generaal *de Fleurij*, is gedeeltelijk mede in vroeger jaren bij ons bekend geweest. Het eenige, hetwelk ons in dat voorstel nieuw toescheen, en waarvoor de wetenschap hem dank schuldig is, bestaat in de wijze, waarop de bedoelde mijnkamers, van onder uit de gallerijen, door ZijnEd. geladen worden. Dit verdient gevolgd en zoo mogelijk nog verbeterd te worden. Men vindt, wel is waar, de stof tot bovenstaande bemerkings niet gedrukt, zoo dat het niet te verwonderen is, dat onze naburen zich de eer van de vinding durven toeëigenen; ook is het mogelijk, dat zij de zaak niet van vroeger kenden, het geen echter eenigzins te betwijfelen valt, wanneer men bedenkt dat meest alle onze vestingen en mijnen-stelsels, bij de Franschen bekend zijn. Meer moet men zich echter verwonderen, dat het Nederlandsche korps mineurs, hetwelk genoemd *Manuel* tot hare oefeningen benuttigd, (*a*) zich deze zaak niet vroeger heeft aange trokken. Immers alle de plans der mijnen onzer vestingen, zijn bij dat korps overbekend, en hetzelfde had, voor het geschiedkundige van de mineurs wetenschap, in een of ander militair tijdschrift, moeten aantoonen, dat hetgeen de Franschen thans voor nieuw opgeven, in Nederland reeds sedert eene eeuw bestaat.

Ten einde duidelijker te zijn, verwijzen wij naar de plans der mijnen van Bergen op Zoom. — *Coehoorn* was de aanlegger van die vesting. Hij liet in 1701 of 1702, een aantal gemetselde mijnkamers, boven de mijn gallerijen, en van deze kamers, naar de *contre escarp* gallerijen *kanne-buizen* (*b*) (voor de vuurpijlen) aanbrengen. In 1765 en 1766 werden twee van die mijnkamers geladen, en in tegenwoordigheid van personen van hoogen rang, door middel van vuurpijlen, aangestoken. — In hoeverre die proeven hebben voldaan; hebben wij nimmer kunnen te weten komen.

Te verre zijn wij van genoemde vesting verwijderd, om hieromtrent in eenige bijzonderheden te treden; daarbij - ofschoon wij de plans der mijnen bezitten - zijn dezelve, echter voor het oogenblik, niet ter onzer beschikking. Wij laten het dus aan anderen, die beter in de gelegenheid zijn, over, om deze zaak nader op te helderen.

Dit kunnen wij er echter nog bijvoegen, dat men voorzeker overtuigd is geweest, dat het gemaakte door *Coehoorn* aan de verwachting moest voldoen; want er bestaan te Bergen op Zoom, onder de *glacis*, en wel voor twee bastions en drie ravelijnen, onderscheiden mijnkamers boven de mijn gallerijen. En voor

(*a*) Waarom toch moeten wij altijd aan den leiband van vreemde schrijvers loopen? Vele Nederlandsche officieren, die overal met onderscheiding hebben gediend, zouden zich toch wel kunnen belasten met de samenstelling van voorschriften voor de oefening onzer troepen, en na een behoorlijk onderzoek, zouden zoodanige voorschriften van hooger hand kunnen worden goedgekeurd, en bij het leger ingevoerd; wij wenschen, dat van gouvernementen wege, hierin worde voorzien: opdat wij in allen opzichte toonen, wat Nederlanders vermogen.

X.

(*b*) Dit zijn buizen van gebakken potaarde, ter lengte van 60 à 70 duimen en hebben de gedaante van afgeknotte holle kegels, zoodanig dat ze in elkander kunnen sluiten, om eene geleibuis van begeerde lengte te kunnen daarstellen.

Spectator.

de vuurpijlen zijn reeds vele kanne-buizen in de regtstandsmuren der *contre escarp* gallerijen ingemetseld; en waren er, tijdens ons verblijf aldaar, in de magazijnen, honderde ellen kanne-buizen vooruanden.

X.

A L B U M

VOOR

LEVENS-SCHETSEN EN TAFEREELLEN UIT DE KRIJGS-
GESCHIEDENIS EN UIT HET KRIJGSMANSLEVEN.

III.

DE FRANSCH E LUITENANT GENERAAL

H A X O.

De luitenant generaal *Haxo*, belast met het opperbevel over de genie van het Fransche Noorder leger, kan als zoodanig beschouwd worden te zijn, de man, die de belegering van het kasteel van Antwerpen (*) geleid heeft, en ook als zoodanig kunnen eenige bijzonderheden, dezen krijgsman betreffende, onzen lezers niet ongevallig zijn.

Hij is 58 jaren oud en is te St. Dézier in Lotharingen geboren. Zijn vader, een generaal der republiek, werd in den oorlog in de Vendee, door eenen Koning-gezinden chef gedood. In het jaar 1809 voerde hij het bevel over een bataillon, bij de belegering van Saragossa, en werd bij die gelegenheid gewond. Tot kolonel bevorderd zijnde, onderscheidde hij zich op den 7den Julij in den veldslag bij Wagram. In 1810 in Spanje terug gekeerd, droeg hij, door aanlegging eener batterij, veel toe tot de overgave van Lerida bij. In dat zelfde jaar werd hij tot brigade generaal bevorderd, in welken rang hij bij *Napoleon* geroepen werd, om als deszelfs adjudant den veldtocht in Rusland mede te maken; in die betrekking werd bijzonderlijk aan hem de verkenning der oevers van de Niemen opgedragen. Na den slag bij Mohilew (1812) werd hij tot divisie generaal benoemd. In 1813 werd hij belast met het bestuur, de leiding en het opzigt over het versterken van de stad Hamburg, en weinige maanden daarna, bij gelegenheid van het overbrengen van orders aan den generaal *van Damme*, met dezen krijgsgevangen gemaakt. In 1814 kwam hij in Frankrijk terug, en verkreeg in de eerste maanden van Maart 1815 (onder de regering van Lodewijk XVIII) het opperbevel over de genie, doch bevond zich kort daarna wederom onder *Napoleons* vanden bij den slag van Waterloo. In Julij van dat zelfde jaar werd hij gemeenschappelijk met de luitenant generaal *Gerard* (thans maarschalk) en *Kellerman* tot een der commissarissen van het leger der Loire benoemd. Sedert de restauratie, heeft hij in denzelfden rang als een der inspecteurs generaal van het genie-wezen in Frankrijk gediend. Men heeft hem ten laste gelegd, deel genomen te hebben aan den krijgsraad, welke den generaal *Lefebvre-Desnouettes* ter dood verwezen heeft; de bijzonderheden deswegens zijn echter niet nader bekend geworden. Gewigtiger is het te weten, dat *Haxo* voor den eersten ingenieur van Frankrijk gehouden wordt; wel niet zoo zeer ten opzichte van de theorie der bevestigings-kunst, zoo als de generaals *Bernard* en *Valazé*, maar meer betrekkelijk de leiding eener belegering, en de kennis der middelen, om eene vesting tot de overgave te dwingen.

Y.

(*) Omtrent deze belegering hoopen wij in N°. 28 iets te kunnen leveren.